BA-B.Ed

Question Papers

Semester-6th

June, 2021

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

5131/MH

K-73/2051

TEACHING OF PHYSICAL EDUCATION–II

Semester–VI

Common for B.A., B.Ed & B.Sc., B.Ed.

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. What are different methods of teaching Physical Education? Explain project method with the help of a suitable example. 10

2. What are the different type of Tournaments? Explain its organization structure. 10

SECTION—B

3. What is Lesson planning? Discuss its steps. 10

4. What is Evaluation? Give its different types in detail. 10

SECTION—C

5. Write short notes on the followings : 5×3=15

   (i) Problem solving method

   (ii) Combination Tournament

   (iii) Lecture cum demonstration method

   (iv) Importance of lesson planning

   (v) Short answer type tests.

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਸਰੀਰਕ ਸਿਖਿਆ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਢੰਗ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਇਕ ਢੁਕਵੀਂ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

2. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਇਸ ਦੀ ਸੰਗਠਨ ਬਣਤਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੇ ਪੜਾਂਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10

4. ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। 10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : 5×3=15

(i) ਸਮੱਸਿਆ-ਹੱਲ ਵਿਧੀ।

(ii) ਸੁਮੇਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ।

(iii) ਲੈਕਚਰ ਕਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿਧੀ।

(iv) ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

(v) ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਟੈਸਟ।

Scanned with CamScanner

Roll No. .....

Total Pages : 4

5132/MH

C–2051

PUNJABI COMPULSORY–III

Semester–VI

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

ਨੋਟ: ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

1. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇਕ** ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ: 12

   (ੳ) ਲੋਕਧਾਰਾ: ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਦਰਭ

   (ਅ) ਲੋਕ ਨਾਚਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਤੇ ਵਿਕਾਸ।

2. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੈਰ੍ਹੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੋ:

   So many people walk around with a meaningless life. They seem half-asleep, even when they're busy doing things they think are important. This is because they're chasing the wrong things. The way you get meaing into your life is to devote yourself

to loving others, devote yourself to your community around you, and devote yourself to creating something that gives you purpose and meaning. *Generally, we spend our days waiting for the ideal path to appear in front of us. We forget that paths are made by waking, not waiting.* 9

3. ਵਾਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਬਣਤਰ ਪੱਖੋਂ ਵਾਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਮੇਲ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣਿਕ ਮੇਲ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 12

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ: 6×2=12

   (i) ਫਿਰ ਖੂਹ ਪੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। (ਵਾਕ ਵਿਚ ਗਿਆ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੈ?

   (ii) ਅੰਮਾ ਮੇਰੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੋ ਭੇਜੋ। (ਕਾਰਕ ਪਛਾਣੋ)

   (iii) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। (ਪਿਛਲੱਗੀ ਕਾਰਕ ਪਛਾਣੋ)

Scanned with CamScanner

(iv) ਫੁਲਕਾਰੀ ਦਾ ਕਮਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਪੁੱਠੇ ਪਾਸਿਓਂ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। (ਬਣਤਰ ਪੱਖੋਂ ਵਾਕ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦੱਸੋ)

(v) ਦਿਲਬਰ ਚੋਰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਰਾਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮੇਲ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੈ)

(vi) ਚੱਲ ਠੀਕ ਐ ਫੇਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇ 'ਕੇਰਾਂ। (ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਪਰਾਧੀਨ ਉਪਵਾਕ ਪਛਾਂਣੋ)

5. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਦਿਓ: 15×2=30

(i) ਲੋਕਗੀਤ ਦਾ ਜਨਮ ਲੇਖ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੈ?

(ii) ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਕਿਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ?

(iii) 'ਲੋਕ' ਅਤੇ 'ਜਨਤਾ' ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ?

(iv) ਗੋਰਾ ਖੂਹ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ?

(v) ਲੋਕ ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਸਟ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।

(vi) ਲੋਕ ਕਹਾਣੀਆਂ ਦੀ ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼ੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(vii) 'ਮਾਰਗੀ' ਅਤੇ 'ਦੇਸੀ' ਨਾਚਾਂ ਵਿਚ ਕੀ ਅੰਤਰ ਹੈ?

(viii) ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਬੰਧ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਕਧਾਰਾ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਨਾਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

(ix) ਪਿੱਛਲੱਗੀ ਕਾਰਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

(x) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣੀ ਉਪਵਾਕ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

(xi) ਮਿਸ਼ਰਤ ਵਾਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(xii) ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਮੇਲ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਓ।

(xiii) ਪੰਜਾਬੀ ਵਾਕ ਬਣਤਰ ਵਿਚ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(xiv) ਮੇਲ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(xv) ਵਾਕ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 5

5134/MH

C-2051

PUNJABI COMPULSORY

(MUDLA GYAN)

Semester-VI

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 75

ਨੋਟ: ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ।

ਭਾਗ-ਓ

1. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ ਲੇਖ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ-ਵਸਤੂ ਲਿਖੋ: 2×8=16

(ਓ) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਜੋਕਾ ਪਿੰਡ

(ਅ) ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮੂਲ ਬਣਤਰ

(ਏ) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਤ ਵਿਵਸਥਾ

(ਸ) ਕਬੱਡੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ।

ਭਾਗ-ਅ

2. ਨਿੱਜੀ ਜਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ:

ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਆਹ ਛੇਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ। ਇਸਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਲੈਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੋ।

ਜਾਂ

ਤੁਹਾਡਾ ਭਰਾ ਟੀ.ਵੀ. ਬਹੁਤ ਦੇਖਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਓ। 9

3. ਬਹੁਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਥਾਂ **ਇਕ** ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੋ: 20×1=20

(i) ਜੋ ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਅਪੰਗ ਹੋਵੇ।

(ii) ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੰਮ-ਕਾਰ ਦਾ ਵੱਲ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(iii) ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਰਸਤਾ।

(iv) ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ।

(v) ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸਥਾਨ।

Scanned with CamScanner

(vi) ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁੱਲ ਵਾਲਾ।

(vii) ਜੋ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨੇ।

(viii) ਵਕਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੋਣਾ।

(ix) ਜਿਸਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(x) ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਕੇ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ।

(xi) ਹਨੇਰੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪੰਦਰਵੀ ਤਿਥ।

(xii) ਪੰਜਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ।

(xiii) ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਵਾਣੀ/ਔਰਤ।

(xiv) ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਕੁਝ ਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

(xv) ਉਹ ਥਾਂ ਜਿਥੇ ਫੁੱਲ ਲੱਗੇ ਹੋਣ।

(xvi) ਵਿਦਿਆ ਦੇਣ ਜ਼ਾ ਕਿੱਤਾ/ਕਲਾ ਸਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ।

(xvii) ਮੀਂਹ ਨਾ ਪੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ।

(xviii) ਜੋ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

(xix) ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

(xx) ਨਾਵਲ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ।

(xxi) ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ।

(xxii) ਧਾਗੇ ਜਾਂ ਤਾਰ ਵਿਚ ਪਰੋਏ ਮਣਕੇ ਜਾਂ ਫੁੱਲ।

(xxiii) ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ।

(xxiv) ਜੋ ਮੌਸਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(xxv) ਜਿਸਦੇ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਭਾਗ-ਏ

4. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਉੱਤਰ ਦਿਓ: 15×2=30

(i) ਸਭਿਆਚਾਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ?

(ii) ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਲੋਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਏ।

(iii) ਆਰੀਆ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਸੀ?

(iv) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੰਜ ਦਰੀਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(v) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?

(vi) ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ।

Scanned with CamScanner

(vii) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਮੁੱਖ ਤੋਰ ਤੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਧੰਦੇ ਕਰਦੇ ਹਨ?

(viii) ਬੋਧ ਸਤੂਪ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

(ix) ਸਰਹੰਦ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਮੱਧ ਕਾਲੀ ਸਮਾਰਕ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ।

(x) ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਕਿਲੇ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਦੱਸੋ।

(xi) ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਕਿਲਾ ਮੁਬਾਰਕ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਲਿਖੋ।

(xii) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਈ?

(xiii) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਿਵਸਥਾ ਉੱਪਰ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ।

(xiv) ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਵਤੀਰਾ ਕੀ ਹੈ?

(xv) ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਪ੍ਰਤੀ ਨਰਮ ਰਵੱਈਏ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ?

Scanned with CamScanner

PC-5133/MH

C/2051

PUNJABI SAHIT (ELECTIVE)
(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

ਨੋਟ : ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜਰੂਰੀ ਹਨ।

ਭਾਗ–ੳ

I. ਕਿਸੇ **ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿਉ :

(ੳ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਉਪਜੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।

(ਅ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਉਪਜੀ ਸੂਫ਼ੀ-ਕਾਵਿ-ਧਾਰਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। (12)

II. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ **ਇਕ** 'ਤੇ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਮਾਜ।

(ਅ) ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ। (11)

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ–ਅ

III. ਕਿਸੇ **ਇਕ** ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ, ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਤੱਤ ਲਿਖੋ :

(ੳ) ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ।

(ਅ) ਜੀਵਨੀ। (11)

IV. 'ਮੇਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ' ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਉਥੋਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੁਭਾਅ, ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

ਜਾਂ

ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਕਰੋ। (11)

ਭਾਗ–ਏ

V. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :

(a) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਅਤੇ ਲਿਖਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ?

(b) ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਬ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ?

(c) ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ-ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(d) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

Scanned with CamScanner

(e) ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕੁੰਜੀ ਕਿਸਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?

(f) ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੰਜਾਬਨੀ ਜਨਮ-ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(g) ਕਿੱਸਾ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਦੀ ਪਰਭਿਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(h) ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(i) ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਤੱਤ ਲਿਖੋ।

(j) ਪੀਲੂ ਨੇ ਕਿਹੜਾ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ?

(k) ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ।

(l) ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਝੰਗ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਲੱਗੇ?

(m) ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਹਨ?

(n) ਹੀਰ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਕਿਹੋ-ਜਿਹਾ ਸੀ?

(o) 'ਮੇਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ' ਦੀ ਕਿਹੜੀ ਘਟਨਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੋਚਕ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਉਂ?

(15×2=30)

Scanned with CamScanner

PC-5135/MH

C/2051

ENGLISH LITERATURE MODULE–I : LITERARY MASTERPIECES : STUDY OF CLASSICS–II

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt *two* questions each from Section A and B Section C will be compulsory.

SECTION–A

I. What according to you is central theme of the novel *Jane Eyre* by Charlotte Bronte? Justify your answer.

OR

Do you think there is a fusion of contradictory elements in Jane's character? Justify your answer. 11½

II. Discuss the theme of childhood as explored in Tagore's *Gitanjali.*

OR

Discuss *Gitanjali* as spiritual biography of Tagore. 11½

Scanned with CamScanner

III. Discuss journey of Meursault towards his complete consciousness of the absurd in *The Outsider* by Albert Camus.

OR

Discuss the role and character of Marie Corodona in *The Outsider.* 11

IV. Discuss defeat of idealism of Nath Devlikar in Vijay Tendulkar's *Kanyadaan.*

OR

Discuss how Jyoti emerges as champion of her father's dream of a classless society in *Kanyadaan.* 11

SECTION–C

V. Short answer questions : Attempt any *fifteen* :

(a) Write a brief note on Jane's childhood.

(b) Write a short note on the mad woman in the attic.

(c) Who is Mr. Mason? What is his role in the novel *Jane Eyre*?

(d) Write in brief, the role and character of Broklehurst in the novel *Jane Eyre*.

Scanned with CamScanner

(f) Tagore's response to death in *Gitanjali.*

(g) Themes of love and Bhakti in *Gitanjali.*

(h) What is the theme of Togore's song "Where the Mind is Without Fear"?

(i) Comment on the treatment of God in *Gitanjali.*

(j) Explain the meaning and title, *Gitanjali.*

(k) Mersault's character.

(l) Write a note on the circumstances under which he kills the Arab.

(m) How does Mersault react to his mother's death?

(n) The ending of the novel *The Outsider.*

(o) Who is Salamano in *The Outsider?*

(p) How does Nath in Kanyadaan realise the hollowness in establishing a casteless and classless society?

(q) Why doesn't Jyoti complain to her parents about Arun's rough handedness?

(r) Write a short note on Kanyadaan as an attack on Indian society.

(s) Comment briefly on the views of Arun about Dalits in the play *Kanyadaan.*

(t) Comment on the ending of the play *Kanyadaan.*

(15×2=30)

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

5117/M

K-73/2051

TEACHING OF PHYSICAL SCIENCE

Paper–XI & XII, Opt.–(vii)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. With the help of a well labelled diagram explain the Essential features of a Physical Science Laboratory for Secondary School. 10

2. How will you organise the following in your School to make Science teaching more effective :
   (a) Science club
   (b) Quiz. 5,5

SECTION—B

3. What are the advantages of lesson planning in Physical Science? Make a lesson plan in Physical Science on any topic from class IX. 4,6

4. Prepare an achievement test in Physical Science for Class X of CBSE worth 80 marks. 10

SECTION—C

5. Write short notes on the following : 5×3=15
   (i) Types of stock registers
   (ii) Qualities of a good notebook in Physical Science.
   (iii) Steps in Lecture-cum-demonstration method.
   (iv) Merits and demerits of Essay type questions.
   (v) Concept of evaluation.

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਠੀਕ ਅੰਕਿਤ ਰੇਖਾ-ਚਿੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ, ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਇਕ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਂਵਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

2. ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋਗੇ:

   (a) ਵਿਗਿਆਨ ਕਲਬ।

   (b) ਕੁਇਜ਼। 5,5

ਭਾਗ—B

3. ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ। ਕਲਾਸ IX ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸੇ 'ਤੇ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉ। 4,6

4. 80 ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ CBSE ਦੇ ਕਲਾਸ X ਲਈ ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 5×3=15

   (i) ਸਟਾਕ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਾਂ।

   (ii) ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਚੰਗੀ ਨੋਟ ਬੁਕ ਦੇ ਗੁਣ।

   (iii) ਲੈਕਚਰ-ਕਮ-ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਪੜਾਅ।

   (iv) ਲੇਖ ਕਿਸਮ (Essay type) ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ।

   (v) ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ।

Scanned with CamScanner

ll No. ..... Total Pages : 4

5122/M

K-73/2051

TEACHING OF SOCIAL STUDIES

Paper-XI & XII Opt.-(xii)

Semester-VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

me Allowed : 1¼ Hours] [Maximum Marks : 35

ote : The candidates are required to attempt **one** questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

What are the characteristics of method of teaching ? Explain the source method of teaching? 10

2. What do you mean by Unit and Lesson Plan ? Why a teacher adopts unit and lesson plan in Social studies ? 10

SECTION—B

3. What do you mean by evaluation in Social studies ? What is the importance and purpose of evaluation in Social studies? 10

4. What is test in Social studies. Explain the devices and techniques in Social studies. 10

SECTION—C

5. Write short notes on the following : 5×3=15

   (i) What do mean Socialized recitation method in Social studies?

   (ii) What do understand by current affairs in Social studies?

   (iii) What do you mean by continuous comprehensive evaluation?

   (iv) Explain the learner achievement in Social studies.

   (v) What is the importance of Illustration technique in Social studies?

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਂਵਾ ਹਨ, ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਸਰੋਤ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

2. ਯੂਨਿਟ ਅਤੇ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਯੂਨਿਟ ਅਤੇ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਕਿਉਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ? 10

ਭਾਗ—B

3. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਕੀ ਹੈ? 10

4. ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਟੈਸਟ ਕੀ ਹੈ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਢੰਗਾਂ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 5×3=15

(i) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਪਾਰ ਉਚਾਰਨ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(ii) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਚਲੰਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?

(iii) ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਆਪਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(iv) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(v) ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਅਨ ਵਿੱਚ ਵਿਆਖਿਆ (Illustration) ਤਕਨੀਕ ਦੀ ਕੀ ਮਹਤੱਤਾ ਕਰੋ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

5123/M

K-73/2051

TEACHING OF ECONOMICS

Paper–XI & XII Opt.–(xiii)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** questions each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

Define the Lecture method. What measures can be taken to make the lecture more effective? 4,6

2. Discuss the importance of Text book and Workbook in teaching of Economics. 5,5

SECTION—B

3. What is Lesson planning? Discuss its importance. 4,6

4. Elaborate objective type and short answer type tests in evaluating performance in Economics. 5,5

SECTION—C

5. Discuss briefly : 5×3=15

   (i) Project method.

   (ii) Importance of Audio visual aids.

   (iii) Ingredients of a lesson plan.

   (iv) Merits of Essay type tests.

   (v) Disadvantages of Discussion method.

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਲੈਕਚਰ ਵਿਧੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਲੈਕਚਰ ਨੂੰ ਜਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? 4,6

2. ਅਰਥ-ਸਾਸਤਰ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਪਾਠ-ਪੁਸ਼ਤਕ ਅਤੇ ਵਰਕ ਬੁਕ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 5,5

ਭਾਗ—B

3. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 4,6

4. ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਵਿੱਚ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 5,5

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 5×3=15

   (i) ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ।

   (ii) ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ।

   (iii) ਇਕ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਭਾਗ।

   (iv) ਲੇਖ ਕਿਸਮ (Essay type) ਟੈਸਟਾਂ ਦੇ ਫਾਇਦੇ।

   (v) ਚਰਚਾ ਵਿਧੀ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ।

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 4

5124/M

K-73/2051

TEACHING OF GEOGRAPHY

Paper–XI & XII Opt.–(xiv)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

Time Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

1. What are the characteristics of methods of Teaching. Explain the project method of Teaching. 10

2. What do you mean by Audio visual aids. How a Teacher explains easily the topics with the help of Audio visual aids? 10

SECTION—B

3. Photography as a Learning tool explains its use in teaching of Geography? 10

4. What is lesson plan explain its concept and objectives, importance and steps? 10

SECTION—C

5. Write short notes on the following : 5×3=15

   (i) What do mean by wall magazine?

   (ii) What do understand by Computer based instruction?

   (iii) What is Power point presentation?

   (iv) Explain the Photography as a learning tool in Geography.

   (v) What is the importance and use in Photography in teaching of Geography?

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾਂਵਾਂ ਹਨ, ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

2. ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? 10

ਭਾਗ—B

3. ਇਕ ਸਿੱਖਣ ਯੰਤਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ, ਭੂਗੋਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

4. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਉਦੇਸ਼ਾਂ, ਮਹਤੱਤਾ ਅਤੇ ਪੜਾਂਵਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 5×3=15

   (i) ਦੀਵਾਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

   (ii) ਕੰਪਿਊਟਰ ਅਧਾਰਿਤ ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?

   (iii) ਪਾਵਰ ਪੁਆਂਇਟ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀ ਹੈ?

   (iv) ਭੂਗੋਲ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸਿੱਖਣ ਯੰਤਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

   (v) ਭੂਗੋਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀ ਹੈ?

Scanned with CamScanner

oll No. ..... Total Pages : 4

5125/M

K-73/2051

TEACHING OF POLITICAL SCIENCE

Paper–XI & XII Opt.–(xv)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

ime Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

lote : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

What are the characteristics of methods of Teaching. Explain the project method of teaching. 10

2. What do you mean by Audio Visual Aids. How a teacher of Political Science explains easily the topics with the help of Audio visual aids? 10

SECTION—B

3. What do you mean by evaluation in Political Science. What is the importance of evaluation in Political Science? 10

4. What is Lesson plan? Explain its concept and objectives, importance and steps. 10

SECTION—C

5. Write short notes on the following : 5×3=15

   (i) What do you mean source method in Political Science?

   (ii) What do understand by Non projective teaching Aids in Political Science?

   (iii) What do you mean by continuous comprehensive evaluation?

   (iv) Explain the internship in teaching.

   (v) What is the importance and use of evaluation in Political Science?

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾਂਵਾਂ ਹਨ, ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

2. ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਹਾਇਕ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦਾ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? 10

ਭਾਗ—B

3. ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ? 10

4. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਉਦੇਸ਼ਾਂ, ਮਹਤੱਤਾ ਅਤੇ ਪੜਾਂਵਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 5×3=15

(i) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(ii) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਨਾਨ-ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਿਵ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ?

(iii) ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਆਪਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(iv) ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨਸ਼ਿਪ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(v) ਰਾਜਨੀਤੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕੀ ਹੈ?

Scanned with CamScanner

l No. ..... Total Pages : 4

5126/M

K-73/2051

TEACHING OF HISTORY

Paper–XI & XII Opt.–(xvi)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

me Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

ote : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

What are the characteristics of method of teaching. Explain the problem solving method of teaching in history? 10

2. What do you mean by Internship in teaching? Explain concept and importance. 10

SECTION—B

3. What is the importance of library resource reference books? Explain collection and upkeep of history resources. 10

4. What is test in history? Explain the principle for setting a summative question paper in history. 10

SECTION—C

5. Write short notes on the following :

   (i) What do mean project method in history?

   (ii) What do understand by Audio-visual aids in history?

   (iii) What do you mean by continuous comprehensive evaluation?

   (iv) Explain the trend analysis in history.

   (v) What is the importance of techniques of using and reporting test results?

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇਕ-ਇਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਂਵਾ ਕੀ ਹਨ, ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹਲ ਕਰਨ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

2. ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇੰਟਰਨਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ, ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਹਤੱਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—B

3. ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸਰੋਤ ਹਵਾਲਾ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਕੀ ਮਹਤੱਤਾ ਹੋ; ਇਤਿਹਾਸ ਸਰੋਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਤਰੀਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

4. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਟੈਸਟ ਕੀ ਹੈ; ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਜੋੜਾਤਮਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 10

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ: 5×3=15

(i) ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(ii) ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ-ਸੁਣਨ ਸਹਾਤਿਕ ਸਮਗਰੀ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(iii) ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਆਪਿਕ ਮੁਲਾਂਕਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(iv) ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਰੁਝਾਣ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(v) ਟੈਸਟ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਕੀ ਮਹਤੱਤਾ ਹੈ?

Scanned with CamScanner

K-73/2057 : (Semester-VI) 5111/M

Paper XI& XII: Pedagogy of School Subject (Part - II)

(i)Teaching of English

Max Marks: 35 **Time: 1hr 30 mins.**

Note: ***The candidates are required to attempt one question each from Section - A, B carrying 10 marks each and entire Section- C consisting of five Short Answer type questions carrying 3 marks each.***

Section - A

QI. Describe main components of various ways of teaching and expansion of vocabulary.

OR

QII. Describe style of writing and reading with respect to rhyme scheme language used.

Section - B

QIII. Explain the importance of teaching-learning material and audio- visual aids.

OR

QIV. Describe the importance of lesson plans for teaching.

Section - C

QV. Short Answers

a) Difference between dictation and spelling.
b) Importance of short- story writing.
c) Concept of language lab.
d) Concept of CCE.
e) Importance of self-evaluation.

Scanned with CamScanner

oll No. ..... Total Pages : 2

5112/M

K-73/2051

TEACHING OF PUNJABI

Paper–XI & XII

Option–(ii)

Semester–VI

Common for B.A., B.Ed & B.Sc., B.Ed.

ime Allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

ट : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ। 2,8

2. ਸਕੂਲ ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਸਤਕਾਲੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸਧਾਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉ? 2,8

ਭਾਗ—B

3. ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਰੋਤ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਇਹਨਾਂ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵਿੱਚ ਮਹਤੱਤਾ ਦੱਸੋ। 2,8

4. ਇੱਕ ਚੰਗੀ ਪਾਠ-ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਤੇ ਉਦੇਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ। 5,5

ਭਾਗ—C

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : 5×3=15

(i) ਸੂਖਮ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਦੱਸੋ।

(ii) ਨਿਰੰਤਰ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸਕੰਲਪ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ।

(iii) ਵਿਆਕਰਨ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੀ ਉਦੇਸ਼ ਹਨ?

(iv) ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।

(v) ਕਵਿਤਾ ਪੜਾਉਣ ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

Scanned with CamScanner

ll No. ..... Total Pages : 5

5119/M

K–73/2051

TEACHING OF MATHEMATICS

Paper–XI & XII

Option–(ix)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc., B.Ed.)

me Allowed : 1½ Hours] e[Maximum Marks : 35

ote : The candidates are required to attempt **one** question each from Sections A and B carrying 10 marks each and the entire Section C consisting of 5 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION—A

Differentiate concept formation and concept attainment. Describe concept attainment model with help of a mathematical example. 4,6

2. Explain the Van Hiele levels of geometric thinking. How these levels help a mathematics teacher in effective teaching? 7,3

SECTION—B

3. Why lesson planning is important? Explain various steps involved in lesson planning by writing a lesson plan on any topic of your choice from geometry. 3,7

4. How achievement test is different from diagnostic test? How these tests help a teacher in providing remedial measures to students. 5,5

SECTION—C

5. Write short notes on the following : 5×3=15

   (i) What is constructionism?

   (ii) Compare inductive and deductive methods of teaching mathematics.

Scanned with CamScanner

(iii) Explain proof by contradiction.

(iv) What is role of error analysis in mathematics?

(v) Why mathematics text books are important for teachers?

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਹਰੇਕ ਵਿਚੋਂ **ਇੱਕ-ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 5 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜਮੀ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 3 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਧਾਰਨਾ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅੰਤਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। ਇਕ ਗਣਿਤੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਧਾਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਡਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 4,6

2. ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤੀ ਚਿੰਤਨ ਦੇ Van Hiele ਪੱਧਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਇਹ ਪੱਧਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਧਿਆਪਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਗਣਿਤ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ? 7,3

ਭਾਗ—B

3. ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਰੇਖਾ-ਗਣਿਤ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਸੰਦ ਦੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਠ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੜਾਂਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 3,7

Scanned with CamScanner

ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਟੈਸਟ ਡਾਇਅਗਨੋਸਟਿਕ ਟੈਸਟ ਤੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਿੰਨ ਹੈ? ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਧਕ ਉਪਾਅ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਟੈਸਟ ਇਕ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕਰਦੇ ਹਨ? 5,5

ਭਾਗ—C

ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ 'ਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : 5×3=15

(i) ਰਚਨਾਤਮਿਕਵਾਦ ਕੀ ਹੈ?

(ii) ਗਣਿਤ ਅਧਿਆਪਨ ਦੀਆਂ ਆਗਮਨਾਤਮਿਕ ਅਤੇ ਨਿਗਨਾਤਮਿਕ ਵਿਧੀਆ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਕਰੋ।

(iii) ਵਿਰੋਧ ਦੁਆਰਾ ਸਬੂਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

(iv) ਗਣਿਤ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ?

(v) ਗਣਿਤ ਪਾਠ-ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਕਿਉਂ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਹਨ?

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 7

5150/MH

C–2051

PHYSICAL EDUCATION

Semester–VI

Time Allowed : 3 Hours] [Maximum Marks : 60

Note : All questions from Section A is compulsory carrying 2 marks each. Attempt **one** question each from Section B to Section E carrying 10 marks each.

SECTION—A

1. Compulsory Question. Write short notes on the following : 10×2=20

(i) What do you mean by Extramural tournament?

(ii) P.T. Usha belongs to which game?

(iii) What do you mean by Nutrition?

(iv) What do you know about over weight management?

(v) What is Stoke volume?

(vi) Write any two objectives of Sports training.

(vii) What is Endurance?

(viii) What is Circuit training?

(ix) What do you know about Sports performance?

(x) Write the name of any two 2 major tournaments of Cricket.

SECTION—B

2. What is Tournament? Make a knockout fixture for 11 terms? 10

Scanned with CamScanner

3. Write the life sketch of Milkha Singh in detail. 10

SECTION—C

4. Define the causes of overweight and its remedial measures in detail. 10

5. Write short notes on any **two** the following :

   (a) Hemoglobin

   (b) Oxygen debt

   (c) Vital capacity. 5×2=10

SECTION—D

6. Define the Sports training? Write the characteristics of Sports training in detail. 10

7. What do you mean by training method? Write about weight training in detail. 10

SECTION—E

8. What you will suggest for improving Indian sports performance write in detail? 10

9. Write the history and layout of Cricket in detail. 10

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ B ਅਤੇ ਭਾਗ E ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ **ਇੱਕ** ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

1. ਲਾਜਮੀ ਸਵਾਲ। ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ : 10×2=20

(i) ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(ii) ਪੀ.ਟੀ. ਊਸਾ ਕਿਸ ਖੇਡ ਨਾਲ ਸਬੰਧੰਤ ਹੈ?

(iii) ਪੁਸ਼ਟ ਭੋਜਨ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(iv) ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

(v) ਸਟਰੋਕ ਘਣਤਾ ਕੀ ਹੈ?

(vi) ਖੇਡ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਕੋਈ ਦੋ ਉਦੇਸ਼ ਲਿਖੋ।

(vii) ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਕੀ ਹੈ?

(viii) ਸਰਕਟ ਸਿਖਲਾਈ ਕੀ ਹੈ?

(ix) ਖੇਡ ਕਾਰਗੁਜਾਰੀ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

(x) ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—B

2. ਟੂਰਨਾਮੈਂਟਾਂ ਕੀ ਹੈ? 11 ਟੀਮਾਂ ਲਈ ਨਾਕ ਆਊਟ ਫਿਕਸਚਰ ਬਣਾਉ। 10

3. ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। 10

ਭਾਗ—C

4. ਵਾਧੂ ਭਾਰ ਦੇ ਕਾਰਕ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਕ ਉਪਾਂਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। 10

5. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਦੋ 'ਤੇ ਸਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ:

(a) ਹੀਮੋਗਲੋਬਿਨ।

(b) ਆਕਸੀਜਨ ਰਿਨ੍ਹ।

(c) ਜੀਵਨਮਈ ਸਮਰੱਥਾ। 5×2=10

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ—D

6. ਖੇਡ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਖੇਡ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਂਵਾਂ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। 10

7. ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਧੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਭਾਰ ਸਿਖਲਾਈ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। 10

ਭਾਗ—E

8. ਭਾਰਤੀ ਖੇਡ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿਉਗੇ? ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। 10

9. ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਲਿਖੋ। 10

Scanned with CamScanner

CS-2051

B.A. – III (Semester VI)

5144/MH

World Regional Geography – II

Time: 3 Hrs **M. Marks: 45**

Note:

1. Candidates are required to attempt **two questions each** from Sections A and B, and **all the questions** from Section C.
2. Simple calculators and outline stencil maps of the world/continents/countries may be used by the candidates.
3. Credit will be given for suitable maps and diagrams.

Section – A

1. List the various geographical factors which influence the Climate of Africa. Also, write a detailed geographical note about the different Climatic Regions of Africa. $7^{1/2}$
2. Discuss in detail the Relief of Australia. $7^{1/2}$
3. What are the different factors that govern the Growth of Population in Asia? Also, explain in detail the distribution patterns of the population Growth which obtain in Asia. $7^{1/2}$
4. Discuss in detail the Distribution and Production of Iron Ore in Asia. $7^{1/2}$

Section – B

5. Write a detailed geographical note about Livestock Farming in Africa. $7^{1/2}$
6. From a geographical perspective, describe and explain the distribution of Iron and Steel industry in Asia. $7^{1/2}$
7. Describe and explain the patterns of Distribution and Production of the Wheat in Asia with a special reference to India. $7^{1/2}$
8. Write a detailed geographical note on Trade and Major Transport Routes in Australia. $7^{1/2}$

Section – C

9. Write a short note on each of the following: 15
   a. The Pamir Knot
   b. The Gold producing centres of Australia
   c. Name all the Iron-Ore producing areas of Africa
   d. Geographic Location of Africa
   e. The Monsoons

Scanned with CamScanner

CS-2051

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਖੇਤਰੀ ਭੂਗੋਲ – II

ਨੋਟ:

1. ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਦੇ ਭਾਗ-ਓ ਅਤੇ ਅ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੱਲ ਕਰਨੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਭਾਗ-ਏ ਵਿਚਲੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ ਹਨ।
2. ਸਧਾਰਨ ਕੈਲਕੁਲੇਟਰ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ/ਮਹਾਂਦੀਪਾਂ/ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਆਉਟਲਾਇਨ ਸਟੈਂਸਿਲ ਨਕਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੈ।
3. ਚੁਕਵੇਂ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਰੇਖਾਚਿੱਤਰ ਵਾਲੇ ਉੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੀ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਏਗੀ।

ਸਮਾਂ: 3 ਘੰਟੇ

ਕੁੱਲ ਅੰਕ: 45

ਭਾਗ – ਓ

1. ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਜਲਵਾਯੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਭਿੰਨ ਭੂਗੋਲਿਕ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ। ਅਤੇ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਜਲਵਾਯੂ-ਖੇਤਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਭੂਗੋਲਿਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। $7^{1/2}$
2. ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਪੂਰਵਕ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $7^{1/2}$
3. ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਵਸੋਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਕ ਕਿਹੜੇ ਹਨ? ਅਤੇ, ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚਲੇ ਵਸੋਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $7^{1/2}$
4. ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਲੋਹ-ਅਯੱਸਕ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਪੈਦਾਵਾਰ 'ਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। $7^{1/2}$

ਭਾਗ – ਅ

5. ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਪਸ਼ੂ-ਪਾਲਣ ਉੱਤੇ ਇਸ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਭੂਗੋਲਿਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। $7^{1/2}$
6. ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਲੋਹਾ-ਅਤੇ-ਸਟੀਲ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਵੰਡ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਚਰਚਾ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $7^{1/2}$
7. ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਕਣਕ ਦੀ ਖੇਤੀ ਦੀ ਵੰਡ ਅਤੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦੇ ਪੈਟਰਨਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। $7^{1/2}$
8. ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਵਣਜ-ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪਰਿਵਹਨ ਰੂਟਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਭੂਗੋਲਿਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। $7^{1/2}$

ਭਾਗ –

9. ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖਤ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟਾਂ ਵਿਚ ਦਿਓ: 15
   a. ਪਾਮੀਰ ਦੀ ਗੰਢ
   b. ਅਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਦੇ ਸੋਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕੇਂਦਰ
   c. ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਹ-ਅਯੱਸਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ/ਖੇਤਰ
   d. ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ
   e. ਮਾਨਸੂਨ

Scanned with CamScanner

PC-5140/MH

C/2051

HISTORY OF PUNJAB (1799-1966)

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C carrying 27 marks in all.

SECTION – A

I. How did the Political condition of Punjab prove helpful to rise of Ranjit Singh? 12

II. Describe the conquest of Multan by Ranjit Singh. 12

III. What were the circumstances leading to the treaty of Amritsar? 12

IV. What do you know about the military administration of Maharaja Ranjit Singh? 12

Scanned with CamScanner

SECTION – B

V. What were the causes of the Second Anglo-Sikh War? 12

VI. Give an account of the reforms introduced by Board of Administration. 12

VII. What were the causes of the rise of the Socio-Religious movements in Punjab? 12

VIII. Give a brief account of the Partition of Punjab. 12

SECTION – C

IX. (A) Short answer type anestions :

(a) Fateh Singh Ahluwalia. 2

(b) Muzafar Khan. 2

(c) Metcalfe. 2

(d) Sadar-i-Deorhi. 2

(e) Battle of Mudki. 2

(f) Upper Bari Doaf Canal. 2

(g) Baba Balak Singh. 2

(h) Lahore Resolution of 1940? 2

Scanned with CamScanner

(B) Map Question :

Show the places of First Anglo-Sikh War on the map of Punjab also add explanatory note.

OR

Show the Punjab in 1966 on the map of Punjab also add explanatory note. (7+4=11)

For Blind stutents in lieu of Map :

1. Sukerchakia Misal.
2. Tripartite Treaty.
3. Principles of Kuka movement.
4. Chief Khalsa Diwan. (5½×2=11)

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਕੁਲ 27 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਹਾਲਾਤ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਉਭਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਸਹਾਈ ਹੋਏ? 12

II. ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਮੁਲਤਾਨ ਜਿਤੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ। 12

III. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸੰਧੀ ਵਲੋਂ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਹਲਾਤ ਕੀ ਸਨ? 12

IV. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? 12

ਭਾਗ-B

V. ਦੂਜੇ ਅੰਗਰੇਜ ਸਿੱਖ ਯੁਧ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ? 12

VI. ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ। 12

Scanned with CamScanner

VII. ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ-ਧਾਰਮਿਕ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਉਭਾਰ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸਨ? 12

VIII. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿਉ। 12

ਭਾਗ-C

IX. (A) ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

(a) ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ। 2

(b) ਮੁਜੱਫਰ ਖਾਨ। 2

(c) ਮੈਟਕਾਫ। 2

(d) ਸਦਰ-ਦੇ-ਡਿਊਰੀ। 2

(e) ਮੁਦੇਕੀ ਦੀ ਲੜਾਈ। 2

(f) ਅਪੋਰ-ਬਾਰੀ-ਦੋਆਬ ਨਹਿਰ। 2

(g) ਬਾਬਾ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ। 2

(h) 1940 ਈ. ਦਾ ਲਹੌਰ ਦਾ ਮਤਾ। 2

(B) ਨਖਸ਼ਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਖਸ਼ੇ ਉਪਰ ਪਹਿਲੇ ਅੰਗਰੇਜ ਸਿੱਖ ਯੁੱਧ ਦੇ ਸਥਾਨ ਦਿਖਾਉ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਵੀ ਦਿਉ।

Scanned with CamScanner

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਉੱਪਰ 1966 ਈ. ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦਿਖਾਓ ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਲਈ ਨੋਟ ਵੀ ਦਿਓ? (7+4=11)

ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਨਕਸ਼ੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

1. ਸੁਕੋਰਚੇਕੀਆ ਮਿਸਲ।
2. ਤਿੰਨ-ਪੱਖੀ ਸੰਧੀ।
3. ਕੂਕਾ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ।
4. ਚੀਫ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ। (5½×2=11)

Scanned with CamScanner

PC-5145/MH

C-2051

ALGEBRA-II

Paper–III

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 40

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 6 marks each and the entire Section C consisting of 8 short answer type questions carrying 2 marks each.

SECTION–A

I. (a) Prove that necessary and sufficient condition for non-empty set W of a vector space V(F) to be a subspace of V is that $\alpha x + \beta y \in W$ for $\alpha, \beta \in F$ and $x, y \in W$.

(b) Let $V = \{A/A = (a_{ij})_{n\times n} ; a_{ij} \in IR\}$ be a vector space. Show that W, the set containing of all the symmetric matrices is a subspace of V. (3+3)

II. (a) Prove that there exists a basis for each finitely generated vector space.

(b) Show that $B = \{(1, 1, 1), (1, -1, 1), (0, 1, 1)\}$ is a build for R^3. (3+3)

III. If W is a subspace of a finite dimensional vector space V(F). Prove that $\dim \frac{V}{W} = \dim V - \dim W$.

Scanned with CamScanner

IV. (a) Find a basis and dimension of subspace W of R^4 generated by vectors (1, –2, 5, 3), (2, 3, 1, –4) and (3, 8, –3, 5).

(b) Also extend these vectors to a basis of $\mathbb{R}^4$.

(6×2=12)

SECTION–B

V. State Rank nullity Theorem. Verify for Ti $R^3 \rightarrow R^3$ defined by $T(x, y, z) = (x + 2y, y - 2, x + 2z)$. (6)

VI. If matrix of a linear operator T on R^3 relative to basis $B = \{(1, 0, 0), (0, 1, 0), (0, 0, 1)\}$ is $\begin{bmatrix} 0 & 1 & 1 \\ 1 & 0 & -1 \\ -1 & -1 & 0 \end{bmatrix}$. Then what is matrix of T relative to basis $B_1 = \{(0, 1, -1), (1, -1, 1), (-1, 1, 0)\}$. (6)

VII. (a) Show that linear transformation $T : R^2 \rightarrow R^3$ defined by $T(x, y) = (x, x - y, x + y)$ is one-one but not onto.

(b) Show that eigen values of triangular matrix are just diagonal entries of the matrix. (3+3)

VIII. Find characteristic polynomial for the matrix $A = \begin{bmatrix} 2 & -1 & 1 \\ -1 & 2 & -1 \\ 1 & -1 & 2 \end{bmatrix}$. Find A^{-1} using Cayley-Hamilton theorem. (6)

Scanned with CamScanner

SECTION–C

IX. (a) Define a vector space. Give an example.

(b) Show that $w = 2 + 3i$, $z = 1 - 2i$ generate the complex field $\mathbb{C}$ as a vector space over $\mathbb{R}$.

(c) Define dual space of a vector space V over IF.

(d) Write (1, –2, 5) as a linear combination of vectors (1, 1, 1), (1, 2, 3), (2, –1, 1).

(e) Prove that set of all eigen vectors of T on vector space V(F), corresponding to eigen value λ, is a subspace of V(F).

(f) For $V = R^3$, check that $W = \{(a, b, c); a \geq 0\}$ is a subspace of V or not.

(g) Prove that non-zero singleton subset of V is linearly independent over F.

(h) Find all eigen values and eigen vectors of $T : R^2 \to R^2$ defined by $T(x, y) = (y, x)$.

Scanned with CamScanner

PC-5142/MH

C/2051

QUANTITATIVE METHODS–II

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt *two* questions each from Sections A and B carrying 12 marks each and the entire Section C consisting 9 short answer type questions carrying 3 marks each.

SECTION – A

I. (a) Find out variance and coefficient of variation from the following data :

X :	0-6	6-12	12-18	18-24	24-30	30-36
F :	12	24	38	52	34	19

(8)

(b) Find the inverse of the matrix

$$A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 5 & 7 & 4 \\ 2 & 1 & 3 \end{bmatrix}.$$

(4)

Scanned with CamScanner

II. (a) From the following distribution find out missing frequencies. Given mean is equal to 35 and N is equal to 68.

X :	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
F :	4	10	12	?	20	?

(8)

(b) Find the extreme values of $y = 12 - 3x^2 + x^3$. (4)

III. (a) For the following distribution find out quartile deviation :

Rainfall (Inches)	No. of Districts
0-10	22
10-20	10
20-30	8
30-40	15
40-50	5
50-60	6

(8)

(b) If $A = \begin{bmatrix} 1 & -2 & 3 \\ -4 & 2 & 5 \end{bmatrix}$ and $B = \begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 4 & 5 \\ 2 & 1 \end{bmatrix}$.

Show that $AB \neq BA$. (4)

Scanned with CamScanner

IV. (a) Calculate coefficient of skewness from the data given below :

X :	10	20	30	40	50	60	70
F :	1	5	12	22	17	9	4

(8)

(b) Find $\frac{dy}{dx}$, given $y = \log_a(x^3 + 3x^2)$. (4)

SECTION – B

V. (a) Find out coefficient of correlation by rank method from the following data :

State Per capita Income (In Rs.) X	Per capita Consumption (In Rs.) Y
1000	900
1250	940
1100	1000
1080	930
1400	1200
1550	1350
1700	1300

(8)

(b) Give the importance of Regression in Economics. (4)

[P.T.O.

Scanned with CamScanner

VI. (a) From the following data find out regression equation of Y on X and X on Y. Also find Y when X = 3.5

X :	1	2	4	5	7	6	10	13
Y :	10	12	14	15	20	25	30	26

(8)

(b) What is the use of correlation in Economics? (4)

VII. (a) Prove using the following data that the Factor Reversal Test is satisfied by Fisher's ideal formula for index number.

Commodity	Base Year		Current Year	
	Price	Quantity	Price	Quantity
A	6	50	10	56
B	2	100	2	120
C	4	60	6	60
D	10	30	12	24
E	8	40	12	36

(8)

(b) What is meant by analysis of time series? Give utility of analysis of time series. (4)

VIII. (a) From the following data fit the trend by 5 yearly moving average :

Year	1	2	3	4	5	6	7	8
Value (Rs.)	130	127	124	135	140	132	129	127
Year	9	10	11	12	13	14	15	
Value (Rs.)	145	158	153	146	145	164	180	

(8)

Scanned with CamScanner

(b) What are the various problems faced while constructing index numbers? (4)

SECTION – C

IX. (i) What are the merits of Median?

(ii) Find $\frac{dy}{dx}$ if $y = \sqrt{5x} - 4$.

(iii) Define Lower triangular matrix with an example.

(iv) If $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 & -1 \\ -1 & 0 & 2 \\ 3 & 0 & -1 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 9 & -5 & -1 \\ 0 & 1 & -2 \\ 5 & -5 & 0 \end{bmatrix}$.

Find $2A + 3B$.

(v) Give the merits and demerits of Range.

(vi) Define correlation.

(vii) Define Scalar Matrix and Unit Matrix with example.

(viii) Find out $A \cup B$ and $A \cap B$, Given

$A = [4, 5, 6]$, $B = [6, 8, 18]$.

(ix) Define Maxima and Minima of a function.

(9×3=27)

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 12 ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 9 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3-3 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ-A

I. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਅਤੇ ਗੁਣਾਂਕ ਪਤਾ ਕਰੋ :

X :	0-6	6-12	12-18	18-24	24-30	30-36
F :	12	24	38	52	34	19

(8)

(b) ਮੈਟਰਿਕਸ ਦਾ ਉਲਟਾ ਪਤਾ ਕਰੋ :

$$A=\begin{bmatrix}1 & 2 & 3\\ 5 & 7 & 4\\ 2 & 1 & 3\end{bmatrix}$$

(4)

II. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਗਾਇਬ ਵਾਰਵਾਰਤਾਂ ਪਤਾ ਕਰੋ। ਕਿਤੀ ਔਸਤ 35 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ N 68 ਦੇ ਸਮਾਨ ਹਨ :

X :	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60
F :	4	10	12	?	20	?

(8)

(b) $y=12-3x^2+x^3$ ਦਾ ਅਧਿਕ ਮੁੱਲ ਪਤਾ ਕਰੋ। (4)

Scanned with CamScanner

III. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਚਤੁਰਥਕ ਵਿਚਲਨ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਬਰਸਾਤ (ਇੰਚ)	ਜ਼ਿਲਿਆ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
0-10	22
10-20	10
20-30	8
30-40	15
40-50	5
50-60	6

(8)

(b) ਜੇ $A=\begin{bmatrix} 1 & -2 & 3 \\ -4 & 2 & 5 \end{bmatrix}$ ਅਤੇ $B=\begin{bmatrix} 2 & 3 \\ 4 & 5 \\ 2 & 1 \end{bmatrix}$ ਦਿਖਾਉ ਕਿ $AB \neq BA$. (4)

IV. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਤਿਰਛੇਪਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂਕ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉ :

X :	10	20	30	40	50	60	70
F :	1	5	12	22	17	9	4

(8)

(b) ਪਤਾ ਕਰੋ $\frac{dy}{dx}$, ਦਿਤਾ ਹੈ $y=\log_a(x^3+3x^2)$. (4)

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ-B

V. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਰੈਂਕ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਦਾ ਗੁਣਾਂਕ ਪਤਾ ਕਰੋ :

ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਆਮਦਨ (ਰੁਪਏ) X	ਰਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿਅਕਤੀ ਖਪਤ (ਰੁਪਏ) Y
1000	900
1250	940
1100	1000
1080	930
1400	1200
1550	1350
1700	1300

(8)

(b) ਅਰਥ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਪਰਾਵਰਤਨ ਦੀ ਮਹਤੱਤਾ ਦਸੋ। (4)

VI. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ X ਤੋਂ Y ਅਤੇ Y ਤੋਂ X ਦੇ ਪਰਾਵਰਤਨ ਸਮੀਕਰਨ ਪਤਾ ਕਰੋ। ਅਤੇ ਪਤਾ ਕਰੋ Y ਜਦੋਂ X = 3.5

X :	1	2	4	5	7	6	10	13
Y :	10	12	14	15	20	25	30	26

(8)

(b) ਅਰਥ-ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਿੱਚ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਕੀ ਵਰਤੋਂ ਹੈ? (4)

Scanned with CamScanner

VII. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜੇ ਵਰਤ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰੋ ਕਿ ਫੈਕਟਰ ਪਰਾਵਰਤਨ ਟੈਸਟ ਸੂਚਕ ਸ਼ਿਾਨ ਲਈ ਫਿਸ਼ਰ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੈ :

ਵਸਤੂ	ਆਧਾਰ ਸਾਲ		ਚਲੰਤ ਸਾਲ	
	ਕੀਮਤ	ਮਾਤਰਾ	ਕੀਮਤ	ਮਾਤਰਾ
A	6	50	10	56
B	2	100	2	120
C	4	60	6	60
D	10	30	12	24
E	8	40	12	36

(8)

(b) ਟਾਈਮ ਸੀਰੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਟਾਈਮ ਸੀਰੀਜ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੀ ਉਪਯੋਗਤਾ ਲਿਖੋ। (4)

VIII. (a) ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ 5 ਸਾਲਾ ਮੂਵਿੰਗ ਔਸਤ ਦੁਆਰਾ ਰੁਝਾਣ ਫਿਟ ਕਰੋ।

ਸਾਲ	1	2	3	4	5	6	7	8
ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ)	130	127	124	135	140	132	129	127

ਸਾਲ	9	10	11	12	13	14	15
ਮੁੱਲ (ਰੁਪਏ)	145	158	153	146	145	164	180

(8)

(b) ਸੂਚਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨੰਬਰਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ? (4)

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ-C

IX. (a) ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਕੀ ਫ਼ਾਇਦੇ ਹਨ?

(b) ਪਤਾ ਕਰੋ $\frac{dy}{dx}$ ਜੇ $y=\sqrt{5x}-4$.

(c) ਹੇਠਲੇ ਤਿਕੋਨੇ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(d) ਜੇ $A=\begin{bmatrix}1 & 0 & -1\\ -1 & 0 & 2\\ 3 & 0 & -1\end{bmatrix}$, $B=\begin{bmatrix}9 & -5 & -1\\ 0 & 1 & -2\\ 5 & -5 & 0\end{bmatrix}$

ਪਤਾ ਕਰੋ $2A+3B$.

(e) ਰੇਂਜ ਦੇ ਫ਼ਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਿਖੋ।

(f) ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(g) ਸਕਾਲਰ ਮੈਟਰਿਕਸ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(h) $A \cup B$ ਅਤੇ $A \cap B$ ਪਤਾ ਕਰੋ, ਦਿੱਤਾ ਹੈ

$A = [4,\ 5,\ 6],\quad B = [6,\ 8,\ 18]$

(i) ਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਕਸਿਮਾ ਅਤੇ ਮਿਨੀਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(9×3=27)

Scanned with CamScanner

PC-5146/MH

C-2051

MATHEMATICS

(Discrete Mathematics-II)

Paper-IV

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 40

Note : Attempt *five* questions in all, selecting *two* questions from each Section A and B and compulsory question from Section C.

SECTION–A

I. Solve the recurrence relation $S_n - 4S_{n-1} + 4S_{n-2} = 3n + 2^n$, $n \geq 2$ and $S_0 = S_1 = 1$. 6

II. Explain the Big-O notation, Big-Omega notation and Big-Theta notation used in algorithm analysis. 6

III. Find general solution of recurrence relation

$$s_n - 8s_{n-1} + 12\, s_{n-2} = 0.$$ 6

IV. Using Generating function, solve the recurrence relation, $s_n - 6s_{n-1} + 8s_{n-2} = 0$; $n \geq 2$ and $s_0 = 10$ and $s_1 = 25$. 6

SECTION–B

V. State and prove Lagrange's theorem for finite groups. 6

Scanned with CamScanner

ਭਾਗ–C

IX. (a) ਮਾਧਿਅਮ ਦੇ ਕੀ ਫਾਇਦੇ ਹਨ?

(b) ਪਤਾ ਕਰੋ $\frac{dy}{dx}$ ਜੇ $y = \sqrt{5x} - 4$.

(c) ਹੇਠਲੇ ਤਿਕੋਨੇ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(d) ਜੇ $A = \begin{bmatrix} 1 & 0 & -1 \\ -1 & 0 & 2 \\ 3 & 0 & -1 \end{bmatrix}$, $B = \begin{bmatrix} 9 & -5 & -1 \\ 0 & 1 & -2 \\ 5 & -5 & 0 \end{bmatrix}$

ਪਤਾ ਕਰੋ $2A + 3B$.

(e) ਰੇਂਜ ਦੇ ਫਾਇਦੇ ਅਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਿਖੋ।

(f) ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(g) ਸਕਾਲਰ ਮੈਟਰਿਕਸ ਅਤੇ ਯੂਨਿਟ ਮੈਟਰਿਕਸ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(h) $A \cup B$ ਅਤੇ $A \cap B$ ਪਤਾ ਕਰੋ, ਦਿੱਤਾ ਹੈ

$A = [4, 5, 6]$, $B = [6, 8, 18]$

(i) ਇਕ ਫੰਕਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਕਸਿਮਾ ਅਤੇ ਮਿਨੀਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(9×3=27)

Scanned with CamScanner

VI. Prove using rules of Boolean Algebra :

$$xy + xz + yz = xy + (x \oplus y)\, z.$$ 6

VII. Prove that every chain is distributive lattice. Hence prove that the set of natural numbers is distributive lattice under the usual relation $\leq$. 6

VIII. Write the circuit diagram of following Boolean functions :

(a) $f(a, b, c, d) = a \,.\, (b \,.\, (c \,.\, d))$

(b) $g(a, b, c,) = (a \,.\, b + c) \,.\, (b + c) + c.$ 6

SECTION–C

(Compulsory Question)

IX. Attempt all.

(a) Define integral domain with an example.

(b) Find the atoms of the Boolean lattice {1, 2, 5, 10, 11, 22, 55, 110} under operation of divisibility.

(c) Let G and H be two groups. If $f : G \to H$ is a homomorphism then prove that Kernel of f is subgroup of G.

(d) What do you understand by time complexity of an algorithm ?

(e) Prove that a finite integral domain is field.

Scanned with CamScanner

(f) Show that every cyclic group is abelian.

(g) Find the sequence whose generating function is

$$\frac{5+2z}{1-4z^2}.$$

(h) Give Big-O estimate for

$$f(x) = (x + 1)\log(x^2 + 1) + 3x^2. \qquad (8\times2=16)$$

Scanned with CamScanner

PC-5143/MH

C/2051

INTERNATIONAL POLITICS : THEORY AND PRACTICE

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 70

Note : Attempt *two* questions each from *SectionS A and B* carrying 10½ marks each and the *entire Section C* consisting 14 short answer type questions *carrying 2 marks* each.

SECTION – A

I. Discuss the nature and scope of International Politics. 10½

II. Explain the Realist Approach to understand the nature of International Politics. 10½

III. What is Idealist Approach and write down its basic assumptions? 10½

IV. Write down the components of National Power. What are its limitations? 10½

SECTION – B

V. Define Cold War. Discuss its nature. 10½

Scanned with CamScanner

VI. Write an essay on Post-Cold War era of International Politics. 10½

VII. What is the relevance of SAARC in the present day World? 10½

VIII. Write a detailed note on European Union. 10½

SECTION – C

IX. All questions are compulsory :

(a) Definition of International Politics.

(b) *Two* features of International Politics.

(c) Power supported of Idealist Approach.

(d) Meaning of Realist Approach.

(e) *Two* features of National Power.

(f) Define Collective Security.

(g) Meaning of Cold War.

(h) What do you mean by Detente?

(i) What is NATO?

(j) Name *two* countries of Warsaw Pact?

(k) What do you mean by Loose Bi-Polar System.

(l) *Four* Principles of SAARC.

(m) What is Maastricht Treaty?

(n) What is United Nations? (14×2=28)

Scanned with CamScanner

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਅਤੇ B ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10½ ਅੰਕ ਹਨ। ਭਾਗ C ਸਾਰਾ ਕਰੋ। ਇਸ ਵਿਚ 14 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ–A

I. ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਕਾਰਜ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10½

II. ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ 10½

III. ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆ ਮੁਢਲੀਆਂ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਲਿਖੋ। 10½

IV. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਭਾਗ ਲਿਖੋ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਕੀ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ? 10½

ਭਾਗ–B

V. ਸ਼ੀਤ ਯੁੱਧ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ। ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 10½

VI. ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਸ਼ੀਤ ਯੁੱਧ ਯੁਗ 'ਤੇ ਇਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 10½

VII. ਮੌਜੂਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰਕ (SAARC) ਦੀ ਕੀ ਸਬੰਧੰਤਾ ਹੈ? 10½

Scanned with CamScanner

VIII. ਯੂਰਪੀਅਨ ਯੂਨੀਅਨ 'ਤੇ ਇਕ ਵਿਸਤਰਿਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। 10½

ਭਾਗ-C

IX. ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਨ :

(a) ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ।

(b) ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।

(c) ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਚਾਰ ਸਮਰਥਕ।

(d) ਯਥਾਰਥਵਾਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੇ ਅਰਥ।

(e) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ।

(f) ਸਮੂਹਿਕ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਭਾਸ਼ਾ ਦਿਉ।

(g) ਸ਼ੀਤ ਯੱਧ ਦੇ ਅਰਥ।

(h) ਤਣਾਅ ਦੀ ਕਮੀ (Detente) ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(i) NATO ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(j) ਵਾਰਸਾ (Warsaw) ਪੈਕਟ ਦੇ ਦੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਮ।

(k) ਅਸਥਿਰ ਦੋ -ਧਰੁਵੀ ਪ੍ਰਣਲੀ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?

(l) ਸਾਰਕ (SAARC) ਦੇ ਚਾਰ ਸਿਧਾਂਤ।

(m) ਮਾਸਟਰਿਚ (Maastricht) ਸੰਧੀ ਕੀ ਹੈ?

(n) ਸਯੁੰਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਕੀ ਹੈ?

(14×2=28)

Scanned with CamScanner

Total Pages : 3

PC-5148/MH

C/2051

NUMBER THEORY–II

(Optional Paper–IV)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 40

SECTION–A

Note : Attempt any *two*.

I. Prove that every rational number can be expressed as a finite simple continued fraction.

II. Find out the positive primitive solutions of $x^2 + y^2 = z^2$ with x as even integers.

III. Prove that $F(n) = G(n)$ using conjugate partitions, where $F(n)$ denote the number of partitions of n with every part appearing at least twice and $G(n)$ denote the number of partitions of n into parts larger than 1 such that no two parts are consecutive integers.

IV. State and prove Minkowski's theorem in geometry of numbers. (2×6=12)

Scanned with CamScanner

SECTION–B

Note : Attempt any *two*.

V. Prove that no integer of the form $4^n (8m + 7)$ can be represented as the sum of three squares.

VI. Find the least positive integer represented by

$$f(x, y) = 5x^2 + 14xy + 11y^2.$$

VII. Derive the Abel's Identity.

VIII. Prove that average order of $d(n)$ is log n. (2×6=12)

SECTION–C

IX. All questions are compulsory :

(a) Find the succeeding fraction of $\frac{4}{9}$ in F_{20}.

(b) Show that any *two* forms of discriminant –67 are equivalent.

(c) What are Farey sequences?

(d) Find out 173 is sum of two squares or not.

(e) Evaluate $<-3, 2, 4, 5, 2>$ using convergents.

(f) Check that $\sqrt{2}$ is reduced irrational or not.

Scanned with CamScanner

(g) Show that $O(f)O(g) = O(fg)$.

(h) Write down the Euler's summation formula.

(8×2=16)

Scanned with CamScanner

Roll No. ..... Total Pages : 3

5113/M

K-73/2051

TEACHING OF HINDI

Paper–XI & XII

Option–(iii)

Semester–VI

(Common for B.A., B.Ed. & B.Sc.B.Ed)

Time allowed : 1½ Hours] [Maximum Marks : 35

Note : प्रश्न पत्र में कुल तीन इकाईयाँ है । 'क' व 'ख' इकाई में से एक-एक प्रश्न का उत्तर अनिवार्य है। प्रत्येक प्रश्न के 10 अंक है। 'ग' इकाई में से सभी प्रश्न अनिवार्य है। प्रत्येक प्रश्न के 3 अंक है।

इकाई-क

पठन कौशल का अर्थ बताते हुए, पठन कौशल के महत्त्व और विधियों का वर्णन विस्तार सहित करें। 2+4+4=10

अथवा

2. रचना से क्या अभिप्राय है? रचना शिक्षण का विभिन्न विधियों का विस्तारपूर्वक वर्णन करें। 3+7=10

इकाई-ख

3. "व्याख्या शिक्षण, शिक्षण का अभिन्न अंग है।" क्या आप इस कथन से सहमत है? व्याकरण शिक्षण के विभिन्न उद्देश्यों को संक्षेप में लिखें। 6+4=10

अथवा

4. अच्छे मूल्यांकन की विशेषताओं का वर्णन करते हुए, प्रश्नों की रुपरेखा का वर्णन अपने शब्दों में लिखें। 7+3=10

इकाई-ग

5. सभी प्रश्न अनिवार्य है : 5×3=15

(क) श्रवण कौशल के विभिन्न उद्देश्यों को लिखें।

Scanned with CamScanner

(ख) सृजनात्मक लेखन से क्या अभिप्राय है?

(ग) नाटक शिक्षण के विभिन्न सौपान लिखें।

(घ) दृश्य श्रव्य साधनों का वर्णन करें।

(ङ) पाठयोजना की रूपरेखा का संक्षिप्त वर्णन करें।

Scanned with CamScanner

5830/M

K-13/2051

ENRICHING LEARNING THROUGH ICT-VI

SEMESTER-VI

(Common for B.A, B.ed & B.Sc, B.ed)

TIME 1.5 HOURS MM:35

Note :The candidates are required to attempt one question each from Section A & B carrying 10 marks each and Section C will be compulsory carrying 3 marks each.

SECTION-A

1 Explain the concept, characteristics and importance of ICT in education.

2 Explain the integration of ICT in teaching and learning.

SECTION-B

3 Discuss the ways to develop techno-pedagogic skills.

4 Mention the new trends in ICT.

SECTION-C

5

a) Challenges of integrating ICT in School education.

b) Internet in education.

c) ICT in teacher education

d) Multimedia courseware

e) On-line learing.

Scanned with CamScanner

5830/M

ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ

ਭਾਗ-ਓ

1 ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ICT ਦੀ ਧਾਰਨਾ, ਵਿਸ਼ੇਸਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

2 ਅਧਿਆਪਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਣ ਵਿਚ ICT ਦੇ ਏਕੀਕਰਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਅ

3 ਤਕਨੀਕੀ-ਅਧਿਆਪਕੀ ਹੁਨਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

4 ICT ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਰੁਝਾਣਾਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰੋ।

ਭਾਗ-ਏ

5 ਓ) ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ICT ਏਕੀਕਰਨ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਚਣੌਤੀਆਂ

ਅ) ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਇੰਟਰਨੈਟ

ਏ) ਅਧਿਆਪਕ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ICT

ਸ) ਮਲਟੀਮੀਡੀਆ ਕੋਰਸਵੇਅਰ

ਹ) ਆਨ-ਲਾਈਨ ਸਿੱਖਿਆ

Scanned with CamScanner

PC-5156/MH

C-2051

ENGLISH COMMUNICATION SKILLS

(Semester–VI)

Time : Three Hours] [Maximum Marks : 75

Note : Attempt all questions.

I. Write a summary of Coleridge's poem 'Kubla Khan'.

OR

Give the central idea of the poem 'The Road Not Taken'. 12

II. Explain with reference to context any *two* stanzas :

(a) I am a part of all that I have met;
Yet all experience is an arch wherethro',
Gleams that untravelled world, whose margin fades
For ever and for ever when I move.

(b) She thanked men, ____ good/but thanked
Somehow ___ I know not how ___ as if she ranked
My gift of a nine-hundred-year-old name with anybody's gift. Who'd stoop to blame
This sort of trifling ?

Scanned with CamScanner

(c) *If* hopes were dupes, fears may be liars,

It may be in yon smoke concealed

Your comrades chase e'en now the fliers,

And but for you, possess the field. (5½×2=11)

III. Develop a story in 200-250 words from the given outlines :

An Emperor ..... fond of new clothes ..... new dress for every hour of the day ..... two imposters ..... claimed could make a cloth ..... only wise could see ..... lot of money, silk, gold given ..... courtiers went to see ..... but could not see ..... say nothing ..... imposters claimed cloth ready ..... Emperor in procession ..... all naked ..... befooled by imposters. 11

IV. Write an application for the post of a Stenographer. Attach your resume also. (4+7=11)

V. Attempt any *ten* questions out of the given tweleve :

(i) What does the less travelled road suggest ?
(The Road Not Taken)

(ii) Why had the teacher punished the poetess ?
(Punishment in Kindergarten)

(iii) Why does the poet call the unknown citizen a saint ?
(The Unknown Citizen)

Scanned with CamScanner

(iv) What type of life does the poet aspire for in the poem 'The Kingfisher' ?

(v) Who was Helen ? (A Prayer for My Daughter)

(vi) Who is the speaker and what is he describing in 'My Last Duchess' ?

(vii) 'I will drink life to the lees'. Explain. (Ulysses)

(viii) What is the dream the knight had ?
(La Belle Dame Sans Merci)

(ix) Why is the west wind both a destroyer and a pressure ?
(Ode To the West Wind)

(x) Why does the poet compare this world to a stage ?
(All the World's A Stage)

(xi) What did the damsel with the dulcimer sing ?
(Kubla Khan)

(xii) Why did the Magi travel at night ?
(Journey of the Magi)

(10×3=30)

Scanned with CamScanner